
„*ÚGY KELL KÍSÉRNI, HOGY TE VEZESS*”.

KRASZNÁNÉ GÁL MÁRTÁVAL SZŐNYINÉ SZERZŐ KATALIN¹ BESZÉLGET

Dubrovay László és Krasznáné Gál Márta a Magyar Művészeti Akadémia Zeneművészeti Tagozata 2021. október 6-i zenepedagógiai nagydíjátadó ünnepségén
(Fotó: MMA)

A Magyar Művészeti Akadémia Zeneművészeti Tagozata 2021. október 6-án zenepedagógiai nagydíjjal tüntette ki Krasznáné Gál Mártát, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem nyugalmazott tanárát, zongora- és csembalóművészt, korrepetitort. Riportunk ebből az alkalomból készült.

Szerző Katalin: Kedves Márta! Olvasóinak elmondhatjuk, hogy több mint 50 éves barátság köt össze bennünket. 1970 júliusában főiskolásként 10 napig együtt voltunk Weimarban, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola társintézményében, a szintén Lisztről elnevezett weimari főiskola nemzetközi zenei táborában. Mindkettőnknek hatalmas élményt jelentett ez az első nagyobb külföldi út, amikor főiskolás társaink, kiváló tanáraink, Antal István, Mező László, Montag Lajos vezetésével kurzusokra járhattunk és csodálatos koncerteket hallgathattunk. Egyúttal magunkba szívhattuk a történelmi német városka patinás légkörét, melyet az ott élt zseniális zenészek, költők, Johann Sebastian Bach, Liszt, Goethe, Schiller neve fémjelzett. Ma is előttem van, amikor szüleink még Pesten izgatottan búcsúztattak bennünket a pályaudvaron. Mesélnél valamit a gyermekkorodról?

---

¹ Szőnyiné Szerző Katalin zenetörténész, a Magyar Művészeti Akadémia rendes tagja

Gál Márta: Én egy egyszerű angyalföldi munkáscsaládban nevelkedtem. Anyukám felvidéki születésű varrónő volt, apukám Kolozsvárról Pestre kerülő nyomdász. Velünk élt az anyai nagymamám is, akiről a rokonaink úgy beszéltek, mint egy szentről. Sokat szenvedett szegény egész életében, hiszen az I. világháborúban özvegyen maradt egy pár hónapos csecsemővel, és második férjét is korán elveszítette. Anyukám 7 éves volt, amikor meghalt az édesapja. Nagymama végigdolgozta az életét, felnevelte a lányait, azután sorban a két unokáját. Úgy emlékszem rá, hogy mindig derűs volt, vidám, mindenkivel kedves volt és rengeteget énekelt. Sokat járt velem sétálni.

A szüleimmel már kevesebbet voltam együtt, mert ők mindig dolgoztak. Vasárnaponként kirándultunk, főleg a Budai hegyekbe. Nagy boldogság volt apukámmal felfedezni a természet csodáit, növényeket, állatokat, madarakat, bogarakat. Anyukám inkább a mindennapi életben állt mellettem, sok szép ruhát varrt nekem. Beíratott zongorára, balettre, megkövetelte, hogy mindenben jó legyek.

SzK: És hogy lettél muzsikus?

GM: Magam sem tudom. Apukám szerette a klasszikus zenét, mindig szólt a rádió, Beethoven, Schubert, Mendelssohn. És Nagymama, mint említettem már, sokat énekelt: népdalokat, magyar nótákat, operetteket. A zeneiskolában azután jól ment a zongora. Szóval, valami egyszer csak összeállhatott a kis lelkemben.

Ebben a szép, harmonikus, szeretetteljes környezetben egy dolog hiányzott: nem volt testvérem. De a zene ebben is segített. Egy zeneiskolai csellista barátnőmnek két lánytestvére is volt. Sokat jártam hozzájuk. Idával rengeteget kamaráztunk, testvéreivel meg énekeltünk. Amikor nyolcadikban dönteni kellett, hogy milyen pályát válasszak, egyértelmű volt, hogy a zeneit. Fel is vettek a Bartók Béla Zeneművészeti Szakiskolába, azaz a Konziba, ahol azután lehetett lubickolni a zenében.

SzK: Mikor kezdtél el komolyabban kamarázni?

GM: Már korábban is említettem gyermekkori Ida barátnőmet. De elmondhatom, hogy a kamarazene, a zongorakísérés egész fiatal koromtól végigkísérte az életemet.

Már a Konziban is minden lehetőséget megragadtam, hogy kamarázzam. Egyik osztálytársnőmmel például négykezes kottákat vettünk ki a könyvtárból, és végigblattoltunk egy csomó szimfóniát: Beethoveneket, Csajkovszkijt, Schumannt. Ha meghallottam, hogy valakinek zongorakísérő kell, már ott

voltam. Egyszer helyettesítettem egy megbetegedett korrepetitort Kovács Imre fuvolatanárnál. Mindent ott blattoltam. Sose felejttem el, mennyire lelkesedett, hogy jobban játszom, mint a saját zongorakísérője.

„... *Varasdy Emmi (1925–2020) zongoraművésznő a lehető legmagasabb művészi szinten kísért.*”

Partnerei: Korondi György (1936–2015) operaénekes és Tito Schipa (1889–1965) világhírű operaénekes-tanár

A Zeneakadémián jó barátságban voltam Zempléni Máriával, a későbbi kitűnő operaházi magánénekesssel, akinek az édesanyja, Varasdy Emmi zongoraművésznő a lehető legmagasabb művészi szinten kísért. Sokat hallgattam őt, példaképnek tekintetem a játékát, mert ritka az olyan fajta érzékeny, finom, alkalmazkodó zongorázás, mint amilyen az övé volt. Máriát kísérve ismertem meg azután Schumann „Asszony szerelem, asszony sors” című dalciklusát, ami a kedvencem lett. Annyira fanatikus lettem a zongorakísérés terén, hogy amikor a zongoraművészi diplomám megszerzése után ki lehetett váltani a filharmóniai működési engedélyt, azt akarták a kinevezésem mellé írni, hogy Gál Márta zongoraművész, s én azt kértem, hogy zongorakísérőt írjanak.

SzK: Nem tartottál tőle, hogy ez kevesebbet jelent? A köznyelvben sajnos sokak számára a „kísérő” alárendelt szerepkört sejtet. Mi erről a véleményed?

GM: Nem félttem ettől. De a zongorakísérés műfaji gondjairól ejtsünk szót később.

SzK: A zeneakadémiai évek után, ahol mi párhuzamosan tanultunk a legkiválóbb mesterektől, együtt írtuk, szerkesztettük a Zeneakadémia c. lapot, nekem úgy tűnt, a 70-es évek közepétől külföldi útjaiddal elvesztettelek a szemem elől. Merre jártál akkoriban?

GM: A Zeneakadémián jól ismerték az én kamarazene és kísérés iránti elkötelezettségemet, ezért felajánlottak egy egyéves posztgraduális képzést a németországi Weimarban, ahol Helmut Pfeuffer, nagy tudású kamaramuzsikus, tanár vezetésével kamarazenével és dalkíséréssel foglalkoztam. Ez az év azután két évre bővült a weimari Musikhochschule vezetőségének felajánlásával, mivel nagyra értékelték az ottani zenei működésemet. Tanulásban, tanításban, koncertezésekben, versenyeken való kísérésekben gazdag időszak lett ez, mely csodálatos élmény volt a számomra, és ideális átvezetést nyújtott a zeneakadémiai tanári pályámhoz. Életem két legszebb éveként emlékszem vissza erre az időre.

A két év leteltével a Musikhochschule igazgatója többször is megkérdezett, hogy nem maradok-e tovább, mert felajánlott egy állást a főiskolán. Ilyenkor jó lenne, ha az ember kettéválhatna, mint egy sejt, s az egyik ide, a másik oda mehetne. De hát választanom kellett, és én Budapestet, a Zeneakadémiát választottam, ahol szintén várt egy tanári, korrepetitori állás.

SzK: A weimari kapcsolatok szerencsére azért nem szakadtak meg véglegesen.

GM: Weimarba valóban még hosszú évekig meghívást kaptam a nyári zenei szemináriumokra, ahol neves, nagy tudású tanárok mellett kísérhettem a hegedű, brácsa, cselló kurzusokon. Fritz Ehlers, weimari hegedűtanár osztályában még az odalátogató *David Ojsztrah* előtt is játszottam, aki kezét is fogott velem, és sose felejttem el azt a felfokozott, delejes légkört, ami megjelenésekor szinte a bőrünkön volt érzékelhető. Két brácsa tanárral is dolgoztam azután még együtt; első évben az amerikai Hilliard-dal, később a magyar Lukács Pállal.

Közben 1975-től a budapesti Zeneakadémián is Mező László osztályában lettem korrepetitor: az ő osztályában kísértem azután legtovább. Mellette még a csellista Banda Edénél, és a hegedűs Rásonyi Leilánál és Pallagi Jánosnál is tanítottam.

SzK: Hogy lett felfogásodban a korrepetálás a teljes értékű zenetanítás részévé?

GM: A növendékek korrepetálását magától értetődően szintén tanításnak érzem, hiszen a zongora mellől *szó nélkül*, a főtárgy tanár árnyékában is lehetséges irányítani, szinte szuggerálni a zenét. Nem beszélve azokról az alkalmakról,

amikor a főtárgy tanár elutazik, vagy bármilyen más okból a korrepetitor helyettesíti. Akkor aztán teljes mértékben "enyém volt a pálya", sokszor bizony még vonóvezetési tanácsokat is adtam, amit addigra már ellestem a nagy tudású vonós kollégáimtól.

SzK: Valljuk be, hogy egy ilyen kiváló zongoraművész-kísérő tanár a háttérben szinte fundamentuma a zeneakadémiai tantervnek, a növendékekkel való folyamatos munka biztosításának.

GM: Ez így van, de erről nem igen szoktunk elmélkedni. Külföldi utakból, szereplésből különben is nekünk is bőven kijutott. Gyakran felkértek például, hogy növendékeimet hazai, külföldi versenyeken is kísérem, vagy nemzetközi versenyeken hivatalos kísérő legyek. Így jutottam el a *Prágai Tavasz* csellóversenyére 1980-ban a ma Rádió zenekaros Rádi Ildikóval, majd 1989-ben, a ma a Fesztiválzenekarban játszó Dvorák Lajossal és a Wiener Filharmoniker jelenlegi szólócsellistájával, az akkor 20 éves Varga Tamással. Egy ilyen verseny felelősségteljes munka a kísérőnek is, ahol minden körülmények között, még a betegségek ellenére is helyt kell állni.

Emlékezetes volt az *1985-ös Pablo Casals verseny*, ahol hivatalos kísérőként a saját növendékeimen, Dvorák Lajoson és a II. díjas Kertész Ottón kívül több külföldi résztvevőt is kísértem. *2004-ben a Popper Dávid nemzetközi gordonkaversenyen Várdai Istvánt* kísértem növendékként, és talán épp akkor, ezzel az első díjjal indult el István a világhír felé. Azóta már minden lehetséges versenyt megnyert, és a világ legjobbjai között tartják számon.

Amikor 1983-ban férjhez mentem Kraszna László klarinétművészhez, férjem azt szerette volna, ha kevesebbet dolgozom, ami természetesen csak kevésbé sikerült. Akkoriban kezdtem el kötelező zongorát is tanítani, és csak a csellistáknál maradtam meg korrepetitornak. Ezekben az években kerültem kapcsolatba az énekesekkel, zenetudósokkal. Első énekes zongora kötelezős növendékem a varázslatos hangú, értékes lelki adottságokkal is rendelkező Bazsinka Zsuzsa volt, akivel jó barátok is lettünk. Karlovy Vary-ba készült versenyre, ahová engem vitt el kísérőnek.

Azt azért mondjuk el, hogy „hivatalosan” soha nem voltam az énekesek korrepetitora, ami egyenesen a sors iróniája, hiszen Weimarban épp ezt a szakágazatot tanultam. De ez talán nem is baj, mert így nem vált soha „munká”-vá, nem kopott el a határtalan lelkesedés: megmaradt a "szerelem". Együttesemben, a régi zene játéokra specializálódott Marquise-ban közel 20 éve

dolgozom énekesekkel: úgy érzem itt érlelődött be a sok Weimarból hozott tanulás.

SzK: Hogy élsz, mióta nyugdíjba mentél?

GM: Amikor a Zeneakadémiáról nyugdíjba mentem, 63 éves voltam. A Hatvani Zeneiskola igazgatója, régi kedves kollégám, Hargitai Géza, a zeneiskolájába hívott zongorát tanítani. Eddig még kicsiket nem tanítottam, tehát ezt a munkát most kihívásnak tekintettem. Közben észleltem a hazai alsó fokú zeneoktatás sok-sok problémáját.

Ezek közül elsőként említeném meg, hogy a zeneiskolákban általában nincs megoldva a korrepetíció kérdése. A hangszeres, énekes növendékeknek neveltségesen kevés lehetőségük van kíséret igénybe vételére. Így azután Szabó Krisztina énekes kolléganőm Hatvanban mindig engem vitt a Balassagyarmaton rendezett énekversenyekre kísézőnek, ahol akkor még Keönch Boldizsár volt a zsűri elnök. Ezt a feladatot nagyon-nagyon élveztem. Emlékszem, minden alkalommal megkaptam a legjobb kísézőnek járó diplomát.

SzK: Meg tudnád-e fogalmazni, a nyomodba lépőknek, a jövőbeni magyar muzikus nemzedékeknek: mit adnál át hatalmas és gazdag muzikus életművedből tanulságként?

GM: Meg vagyok róla győződve, hogy minden ember születése, vagy talán a fogantatása pillanatában kap a Jóistentől egy feladatot, amit el kell végeznie, kap egy fontos üzenetet, amit tovább kell adnia. Ez sokszor egy életen keresztül nem tudatosodik benne, vagy csak alkalmanként kap irányítást, hogy milyen irányban haladjon. Nagyon nagy kegyelem, ha valaki rátalál a hivatására, de azon belül is fontos, hogy megtalálja a helyét, és pedig ott, ahol a képességei legjavát tudja kifejteni. Az én esetemben úgy érzem ez folyamatosan alakult, képességeim megsejtése, kimunkálása, és a lehetőségeim alakulása révén. Zongoraszakon végeztem, annál a *Szegedi Ernőnél*, aki *Dohnányi-növendékként* kifinomult billentéskultúrára tett szert, amit egyúttal tökéletes technikai metódussal tudott továbbadni.

Ajándékként kaptam, hogy volt egy velem született érzék a *hangszínek* differenciálására, ami kimondottan örömet okozott. Érdekes módon ez volt az oka, hogy eleinte idegenkedtem a gyári modern csembalóhang monotóniájától. Később azután, amikor kijutottam Antwerpenbe, és a Vlishuisban rendezett csembalókurzuson megismertem a jól karban tartott, eredeti Rückers, és a különböző gyártmányú, szívbemarkoló, magvas basszusú, gyönyörű éneklő hangú csembalókat, megváltozott a véleményem. Rájöttem, hogy a zongorán

megtanult *differenciált billentés* bizony a csembalójátéknál is áldás lehet. Kihasználtam tehát minden lehetőséget, hogy csembalózhassam. A rádióban akkor már a 80-as években volt kópia hangszer. Amikor csak hívtak, játszottam az egyenes adásokban. Ha continuózni hívtak, mentem; Szenthelyi Miklós Magyar Virtuózaihoz, vagy a Capella Savaria Telemann: Brockes Passió lemezéhez, később a Nemzeti Filharmonikusok Grazioso Kamarazenekarához. Mindig összeálltunk, kollégák csembalós kamarazenét játszani: megalakítottuk előbb a Telemann Együttest, később az Instrumenta Historicát.

Krasznáné Gál Márta

Károni János műsorommal a Csíkszeredai Régi zenei Napokra hívtak 2003-ban. De Szentendrén is többször tartottam csembaló-kurzust. Játszottam néha a Kecskés együttesben is. *Életem része lett tehát a régi historikus zene.* Összefüggött ez azzal, hogy *mindig kerestem a különlegességeket.* Szakály Ági, cimbalomművész barátnőmmel cimbalom-csembalo duóban felvételt készítettünk barokk szonátákból. Csembalós kamarazene-játékomra, úgy érzem, a 2004-ben alakult, barokk kosztümös *Marquise Együttes* tette fel a koronát. A férfiszoprán, koloratúrszoprán, furulya, barokk cselló, csembaló összeállítású együttes az évek során *több mint 250 koncertet adott* hazai és külföldi helyszíneken, templomokban, kastélyokban, fesztiválokon.

SzK: Elmondhatjuk tehát, hogy a hazai zenei oktatásban hűségesen végigszolgált évtizedek mellett *előadóművészként is* igen nagyszámú fellépéssel voltál jelen a magyar historikus zene újjáéledésének évtizedeiben.

GM: Ez így van, és itt kell most visszatérnünk a „kísérés” műfaji kérdéseire. Mint elmeséltem, fiatal korom óta szerettem blattolni, kamarázni, kísérni, együttmuzsikálni. Zenei pályám során azonban azt vettem észre, hogy a kísérést

nem veszik igazán komolyan: lenézik, sőt a kísérőt néha egyenesen alkalmazottnak tartják. Úgy hiszik, kísérni mindenki tud, aki zongorázni tud. Hát ez bizony nem felel meg a valóságnak. Elhatároztam, hogy megbecsülést szerzek ennek a háttérbe szorított, kicsit lenézett művészeti ágnak. Nem győzöm kísérő zongoristáinknak elmondani, hogy *a kíséretet épp úgy meg kell tanulni, mint egy zongoradarabot*. Ugyanolyan igényességre van szükség, de még sok minden másra is. Ismerni kell a kísért szólamot, úgy, mintha te játszánád. A kísérés pedig nem azt jelenti, hogy kullogsz az események után. Úgy kell kísérni, hogy te vezess, de a szólista ne is tudjon róla, csak érezze, hogy veled biztonságban érezheti magát. Végtelen magabiztosságra és őszinte alázatra van ehhez szükség.

Krasznai László (1947–2020) a Snétberger Tehetségközpont Tavaszi Kurzusán (2016)

2018 óta a Snétberger Tehetségközpontban dolgozom. Jól érzem itt magam: most éppen itt van a legnagyobb szükségük ezeknek az értékes, de még csiszolatlan gyémántoknak arra, amit hosszú pályám során tapasztalatként a magamévá tettem. S hogy kérdésemre mintegy “ars poetica”-ként mit mondanék el a jövőnek?

Úgy gondolom, minden pedagógusban, pályája vége felé megfogalmazódik egy ars poeticá-nak is nevezhető irány, mérce, gondolkör, amit fontosnak tart, annyira, hogy méltónak tartsa a továbbadásra. Számomra, zenei, egyben pedagógiai hitvallásom legfontosabb alapköve a *természetesség*. Természetesség a zenei megformálásban, a technikában, a billentésben, a mozgásban. Ideálom a salakmentes, tiszta, őszinte, minden modorosság, túlzás, öncélú magamutogatás nélküli zenélés. Mindennek alapja a gyermeki rácsodálkozás, a kíváncsiság, az, hogy az isteni csodát, ami nálunk, zenészeknél a zseniális alkotásokban, zeneművekben rejtve van, kibontsuk, előadói formába

öntsük. Legyen bennünk képesség *a bennünk élő gyermek* tisztaságának, őszinteségének, a teremtett világ szépségeinek a csodálatára, a lelkesedés megőrzésére. Zenéljünk mindig örömmel, boldogan.

Egy tanár ugyanakkor ne csak a hangszerjáték csínját-bínját tanítsa meg, hanem fejlessze a tanítvány muzikalitását, nyissa meg a fülét a zene lényegére, tegye érdeklődővé a zeneirodalom iránt, és ne csak a saját területén. És ami a legfontosabb: *szeretettel*, a növendék egész egyénisége iránti őszinte érdeklődéssel nyitogassa a lelkét. Természetesen ez csak úgy lehetséges, ha ő, *a tanár is nyitott* a tanítványa felé. Ezáltal egy olyan tökéletes *lélekáramlás* indul meg tanár és tanítvány között, hogy az így keletkezett bizalmi légkörben a zenepedagógus át tudja adni az üzenetet. Azt a nagyon fontos üzenetet, amit ő is a tanáraitól, szüleitől, régen élt zeneszerzők kottafejekbe rejtett kódjaiból egy élet lelkiismeretes munkája által kapott és megfejtett.

Nem a tanári siker tehát a fontos, hanem az, hogy átmegy-e ez az üzenet.

SzK: Kedves Márta! Köszönjük, hogy megosztottad velünk a gondolataidat.